

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-48>

УДК 336.14:338.24 (477)

СЕМЕНОВА Валентина

Одеський національний економічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-5194-4878>

e-mail: semenova_vg@ukr.net

ТРОПІНІНА Єлизавета

Одеський національний економічний університет

e-mail: tropininaelizabetha@gmail.com

УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

У статті проведено дослідження проблем управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів в Україні. Розглянуто систему управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів в Україні та зроблено висновки про наявність серйозних викликів, особливо в умовах триваючого воєнного стану. Аналіз структури доходів та видатків Державного бюджету виявив суттєві зміни, зумовлені необхідністю фінансування оборонних потреб. Місцеві бюджети, незважаючи на складні економічні умови, демонструють тенденцію до зростання доходів та видатків, що свідчить про ефективність реформи децентралізації та здатність місцевих органів влади адаптуватися до нових викликів. Обґрунтовано доцільність впровадження комплексного підходу до управління бюджетними фондами. Це включає вдосконалення системи стратегічного планування бюджету, посилення механізмів контролю за використанням коштів, оптимізацію структури видатків та розробку довгострокової стратегії управління державним боргом

Ключові слова: управління фондами; державний бюджет; місцевий бюджет; структура доходів і видатків.

SEMENOVA Valentyna, TROPININA Yelyzaveta

Odessa National University of Economics

MANAGEMENT OF FUNDS OF THE STATE BUDGET AND LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

The article examines the problems of managing the funds of the State budget and local budgets in Ukraine, since the effective management of budget funds becomes a key factor for ensuring the financial stability of the state and regions.

The purpose of the study is a comprehensive analysis of the current state of management of funds of the State Budget and local budgets of Ukraine, identification of key problems and development of recommendations for improving the system of management of budget funds.

The system of managing the funds of the State budget and local budgets in Ukraine was considered and conclusions were drawn about the presence of serious challenges, especially in the conditions of the ongoing martial law. Analysis of the structure of revenues and expenditures of the State Budget revealed significant changes due to the need to finance defense needs. In particular, there is a significant increase in the share of defense and security spending, which puts pressure on other budget items, such as the social sphere, education and health care. Local budgets, despite difficult economic conditions, show a tendency to increase revenues and expenditures, which indicates the effectiveness of the decentralization reform and the ability of local authorities to adapt to new challenges.

Also, the study revealed a number of problematic aspects in the management of budget funds. In particular, the growth of the budget deficit and public debt creates risks for the country's long-term financial stability. There is a need to find an optimal balance between meeting current needs, especially in the field of defense, and maintaining funding for important socio-economic programs. The expediency of implementing a comprehensive approach to the management of budget funds is substantiated. This includes improving the system of strategic budget planning, strengthening mechanisms for controlling the use of funds, optimizing the structure of expenditures, and developing a long-term strategy for public debt management

Keywords: fund management; state budget; local budget; income and expenditure structure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Дослідження проблематики управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів в Україні є надзвичайно актуальним з огляду на економічні виклики, процеси децентралізації, євроінтеграційні прагнення країни, зростаючий суспільний запит на прозорість використання публічних фінансів та необхідність забезпечення національної безпеки в умовах зовнішніх загроз. Ефективне управління бюджетними коштами стає ключовим фактором для забезпечення фінансової стійкості держави та регіонів. Управління фондами Державного бюджету в Україні стикається з рядом серйозних викликів. Одним з найгостріших є питання формування доходів бюджету. В експертному середовищі точаться дискусії щодо доцільності підвищення окремих податків для досягнення запланованого рівня надходжень. Зокрема, критиці піддається рішення про збільшення ставок військового збору та податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Натомість пропонується розглянути можливість підвищення акцизів та ПДВ, які мають ширшу базу оподаткування. Інша проблема пов'язана з ризиком повторення сценарію 2023 року, коли номінальні показники доходів були значно нижчими за витрати. Це питання стає ще гострішим при врахуванні інфляційних процесів, які можуть суттєво знизити реальну вартість бюджетних надходжень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Управління фондами державного бюджету та місцевих бюджетів в Україні є темою наукових публікацій дослідників. Є.А. Ананьєва [1] розглядає фінансово-правові аспекти щодо діяльності об'єднаних територіальних громад, К. Білшук [2] досліджує проблеми місцевого фінансування в умовах воєнного часу, В.В. Волкова та Н.І. Волкова [3], С.А. Дяченко [4], Л.І. Катан, С.В. Качула, Н.І. Демчук, Д.К. Павлова [5], В.В. Клочан, В.О. Мірошник, К.П. Надточний [6] висвітлюють проблеми формування місцевих бюджетів, тенденції та прогнози місцевого інвестування. О.М. Кузьмак [7] досліджує світовий досвід формування та використання місцевих бюджетів.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Значні зміни фінансування державного та місцевих бюджетів викликані необхідністю посиленого фінансування військових потреб потребують додаткового дослідження проблематики управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів України, виявлення ключових проблем та розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи управління бюджетними коштами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Бюджетна система України є ключовим елементом фінансової системи держави. Вона визначається як сукупність Державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. Таке визначення підкреслює комплексний характер бюджетної системи, яка відображає не лише фінансові потоки, але й структуру державного управління та територіальної організації країни [8].

Ефективне управління фондами Державного бюджету в Україні вимагає розуміння його внутрішньої структури та особливостей формування доходів і здійснення видатків. Державний бюджет України складається з двох основних фондів: загального та спеціального. Спеціальний фонд дозволяє спрямовувати кошти на реалізацію пріоритетних державних програм, тоді як загальний фонд забезпечує фінансування основних функцій та повноважень держави. Управління бюджетними фондами в Україні постає перед низкою серйозних викликів, особливо в умовах триваючого воєнного стану. Ця ситуація вимагає ретельного аналізу та розробки ефективних стратегій для забезпечення стабільності державних фінансів та підтримки економічного розвитку країни. В таблиці 1 наведено доходи та витрати Державного бюджету України.

Таблиця 1

Динаміка доходів фондів Державного бюджету у 2022-2023 рр.

Тип надходжень	Загальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %	Спеціальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %
	2022	2023		2022	2023	
Податкові надходження	920 335,7	1 098 465,3	19,4	29 428,6	85 854,2	191,7
Неподаткові надходження	88 015,4	122 791,2	39,5	258 312,2	874 741,7	238,6
Доходи від операцій з капіталом	149,9	100,3	-33,3	461,0	-	-
Від органів державного управління	1 499,2	16 194,5	980,4	7 966,3	26 720,7	235,4
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	481 090,7	425 517,7	-11,6	-	7 886,6	-
Цільові фонди	-	-	-	136,1	432,0	217,6
Разом	1 491 090,9	1 663 069,0	11,5	296 304,2	995 635,2	236,0

Джерело: складено авторами за [9].

Аналіз динаміки змін у структурі доходів Державного бюджету України за останні роки виявляє ряд цікавих тенденцій. Найбільш помітною є значне зростання частки Спеціального фонду. Якщо у 2022 році вона становила 16,58% від загального обсягу доходів, то в 2023 році цей показник сягнув 37,76%. У абсолютних цифрах це означає більш ніж трикратне зростання - з 296 304,2 млн. грн до 995 635,2 млн. грн. Цей стрибок можна пояснити адаптацією бюджетної системи до умов воєнного стану та масштабним залученням благодійної допомоги, зокрема через платформу United24 [10].

Стратегічним викликом залишається необхідність балансування між короткостроковими потребами наповнення бюджету та довгостроковими цілями економічного розвитку країни. З одного боку, є нагальна потреба в фінансуванні оборонних та соціальних програм, з іншого - важливо не підірвати основи економічного зростання надмірним податковим тиском. Для ефективного вирішення виявлених проблем необхідний комплексний підхід до управління фондами Державного бюджету. Перш за все, важливо знайти

оптимальний баланс між Загальним та Спеціальним фондами, враховуючи як нагальні потреби держави в умовах воєнного стану, так і стратегічні цілі економічного розвитку України. Структура видатків Державного бюджету України зазнала суттєвих змін з початком повномасштабного вторгнення Росії (таблиця 2).

Таблиця 2

Динаміка видатків фондів Державного бюджету у 2022-2023 рр.

Тип видатків	Загальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %	Спеціальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %
	2022	2023		2022	2023	
Загальнодержавні функції	199 290,9	290 693,6	45,9	2 708,1	5 445,4	101,1
Оборона	979 442,7	1 360 447,2	38,9	163 429,6	737 173,2	351,1
Громадський порядок, безпека та судова влада	400 625,0	513 180,0	28,1	42 698,1	61 434,5	43,9
Економічна діяльність	49 407,9	48 114,8	-2,6	45 960,4	86 192,7	87,5
Охорона навколишнього природного середовища	4 107,5	4 385,7	6,8	606,6	816,7	34,6
Житлово-комунальне господарство	486,2	1,6	-99,7	42,4	8 367,7	19 823,8
Охорона здоров'я	171 803,1	164 366,7	274,7	12 464,6	14 891,5	19,5
Духовний та фізичний розвиток	10 876,1	11 300,7	3,9	175,0	516,8	195,4
Освіта	40 849,1	38 504,8	-5,7	17 658,9	21 947,3	24,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	425 288,5	454 662,1	6,9	698,4	14 589,0	1 990,11
Міжбюджетні трансферти	128 964,5	148 591,9	15,2	7 838,7	28 793,2	267,3
Разом	2 411 141,5	3 034 249,1	25,8	294 280,8	980 168,0	233,1

Джерело: складено авторами за [9].

Найбільш помітною тенденцією стало значне збільшення витрат на оборону та безпеку. Якщо до 2022 року ці видатки становили близько 5-6% від загального обсягу бюджету, то в умовах воєнного стану їх частка зросла до 20-25%. Це зростання відображає нагальну потребу у фінансуванні Збройних Сил України, інших силових структур та заходів із забезпечення національної безпеки. Загалом, аналіз витрат демонструє чітку переорієнтацію фінансових потоків на забезпечення обороноздатності та безпеки держави. При цьому спостерігається значне збільшення ролі Спеціального фонду у фінансуванні різних сфер, що може бути пов'язано з активним залученням міжнародної допомоги та впровадженням цільових програм. Водночас, збільшення оборонних видатків створює значний тиск на інші статті бюджету. Зокрема, спостерігається відносне скорочення фінансування соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я та інфраструктурних проєктів. Це породжує серйозну дилему для уряду: як забезпечити належний рівень оборонних видатків, не допускаючи при цьому критичного погіршення якості життя громадян та деградації важливих галузей економіки.

Ще одним викликом є забезпечення ефективності використання бюджетних коштів. В умовах воєнного стану зростають ризики нецільового використання коштів та корупції, особливо в сфері оборонних закупівель. Це вимагає посилення механізмів контролю та прозорості бюджетних витрат, впровадження сучасних систем моніторингу та аудиту. Важливою проблемою залишається питання збалансованості бюджету. Значне зростання видатків на тлі скорочення доходної бази призводить до збільшення бюджетного дефіциту. Це, в свою чергу, вимагає пошуку додаткових джерел фінансування, зокрема через залучення міжнародної допомоги та кредитів. Однак надмірне зростання державного боргу може створити серйозні ризики для фінансової стабільності країни в довгостроковій перспективі.

Для вирішення зазначених проблем необхідно впроваджувати комплексний підхід до управління видатками Державного бюджету. Перш за все, важливо вдосконалити систему стратегічного планування бюджету, яка б враховувала як поточні потреби в умовах воєнного стану, так і довгострокові цілі розвитку країни. Необхідно також посилити механізми контролю за використанням бюджетних коштів. Це може включати впровадження сучасних цифрових технологій для моніторингу видатків, а також підвищення прозорості бюджетного процесу для громадськості. Важливим напрямком є оптимізація структури видатків. Це передбачає пошук балансу між різними статтями витрат, впровадження програмно-цільового методу бюджетування, а також підвищення ефективності державних інвестицій. Для вирішення проблеми бюджетного дефіциту необхідно розробити довгострокову стратегію управління державним боргом, яка б враховувала як потреби у фінансуванні поточних видатків, так і ризики для фінансової стабільності країни.

Місцеві бюджети відіграють ключову роль у фінансовій системі України, забезпечуючи фінансування потреб місцевих громад та реалізацію принципів децентралізації. Станом на сьогодні в Україні налічується 1952 місцевих бюджети різних рівнів, з яких 1582 мають взаємовідносини з державним бюджетом. Ця розгалужена структура є результатом впровадження реформи децентралізації, яка значно посилити роль місцевого самоврядування в країні. Особливу увагу привертає той факт, що найбільшу кількість серед місцевих бюджетів становлять бюджети територіальних громад - їх налічується 1469, з яких 1438 мають прями взаємовідносини з державним бюджетом. Це свідчить про значний прогрес у реалізації

реформи децентралізації та зміцнення фінансової автономії місцевих громад [9]. Перейдемо до статистичних даних і розглянемо доходи місцевих бюджетів України (таблиця 3).

Таблиця 3

Динаміка доходів місцевих бюджетів у 2022-2023 рр.

Тип надходжень	Загальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %	Спеціальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %
	2022	2023		2022	2023	
Податкові надходження	391 885,2	433 242,0	10,6	1 575,4	1 298,8	-17,5
Неподаткові надходження	6 232,2	8 686,3	39,4	15 808,9	27 825,0	-50,5
Доходи від операцій з капіталом	13,9	8,5	-38,8	2 262,0	3 613,3	59,7
Від органів державного управління	128 914,9	148 591,9	15,3	7 838,7	28 793,2	267,3
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	-	-	-	223,2	197,9	-11,2
Цільові фонди	-	-	-	342,2	351,7	2,9
Разом	527 046,2	590 528,7	12,0	28 050,4	62 079,9	121,3

Джерело: складено авторами за [9].

У 2022-2023 році спостерігається суттєве зростання податкових надходжень у загальному фонді - на 41 356,8 млн грн, що може свідчити про покращення економічної ситуації на місцевому рівні. Значне збільшення неподаткових надходжень у спеціальному фонді (на 12 016,1 млн грн) вказує на розширення джерел доходів місцевих бюджетів. Особливо помітним є суттєве зростання надходжень від органів державного управління як у загальному, так і в спеціальному фондах. Це може свідчити про посилення державної підтримки місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Загальна тенденція зростання доходів місцевих бюджетів у 2023 році порівняно з 2022 роком свідчить про стійкість фінансової системи на місцевому рівні навіть в умовах воєнного стану. Це можна розглядати як результат ефективної реалізації реформи децентралізації та адаптивності місцевих органів влади до складних економічних умов.

Однак зростання залежності від надходжень від органів державного управління вказує на необхідність подальшого зміцнення фінансової автономії місцевих бюджетів та розвитку їх власної дохідної бази. Це стає особливо актуальним в контексті післявоєнного відновлення та подальшого розвитку місцевих громад. Таким чином, незважаючи на складні економічні умови та виклики воєнного стану, місцеві бюджети демонструють здатність до адаптації та зростання. Для забезпечення сталого розвитку місцевих фінансів необхідно продовжувати роботу над зміцненням фінансової автономії громад та диверсифікацією джерел їх доходів. Загальний обсяг видатків місцевих бюджетів демонструє незначне зростання (таблиця 4).

Таблиця 4

Динаміка видатків місцевих бюджетів у 2022-2023 рр.

Тип видатків	Загальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %	Спеціальний фонд, млн. грн.		Темп приросту 2023 до 2022, %
	2022	2023		2022	2023	
Загальнодержавні функції	43 501,8	47 481,9	9,1	2 967,2	5 521,6	86,1
Громадський порядок, безпека та судова влада	7 490,7	7 807,0	4,2	3 617,5	9 010,3	149,0
Економічна діяльність	34 836,5	38 549,4	10,7	26 229,3	74 434,1	183,8
Охорона навколишнього природного середовища	73,5	123,4	66,2	438,9	1 070,0	143,7
Житлово-комунальне господарство	35 954,2	44 364,0	23,4	4 677,2	17 664,3	277,7
Охорона здоров'я	24 993,8	27 381,4	9,6	6 014,1	10 779,8	79,2
Духовний та фізичний розвиток	21 490,1	24 468,5	13,9	1 094,5	2 184,8	99,5
Освіта	221 113,4	221 896,3	0,4	11 136,9	26 290,3	136,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	25 576,4	33 416,8	30,7	3 622,6	11 462,5	216,4
Міжбюджетні трансферти	6 512,3	30 803,9	373,0	2 953,2	12 111,3	310,1
Разом	421 542,7	476 292,6	12,9	62 751,4	170 529,0	171,8

Джерело: складено авторами за [9].

У загальному фонді видатки збільшилися з 421 542,70 млн грн у 2022 році до 476 292,60 млн грн у 2023 році, що становить приріст у 54 749,90 млн грн. Ще більш суттєве зростання спостерігається у спеціальному фонді - з 62 751,40 млн грн до 170 529,00 млн грн, тобто на 107 777,60 млн грн. Найбільшу частку видатків як у загальному, так і в спеціальному фондах становить освіта. У 2023 році на неї було виділено 221 896,30 млн грн з загального фонду та 26 290,30 млн грн зі спеціального фонду. Це свідчить про пріоритетність освітньої сфери для місцевих громад [11].

Цікавою тенденцією є суттєве збільшення міжбюджетних трансфертів - на 24 291,60 млн грн у загальному фонді та на 9 158,10 млн грн у спеціальному фонді. Це може свідчити про посилення взаємодії

між різними рівнями бюджетної системи та необхідність підтримки окремих громад в умовах нерівномірного економічного розвитку та впливу військових дій. Загалом, аналіз видатків місцевих бюджетів демонструє їхню адаптивність до складних умов воєнного стану та прагнення забезпечити базові потреби громад. Водночас, значне зростання видатків підкреслює важливість ефективного використання коштів та пошуку додаткових джерел доходів для забезпечення сталого розвитку місцевих громад у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що управління фондами Державного бюджету та місцевих бюджетів в Україні характеризується складною динамікою та стикається з серйозними викликами, особливо в умовах триваючого воєнного стану. Бюджетна система України демонструє значну адаптивність та стійкість, проте потребує подальшого вдосконалення для забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку країни. Аналіз структури доходів та видатків Державного бюджету виявляє суттєві зміни, зумовлені необхідністю фінансування оборонних потреб. Зокрема, спостерігається значне збільшення частки видатків на оборону та безпеку, що створює тиск на інші статті бюджету, такі як соціальна сфера, освіта та охорона здоров'я. Водночас, відбувається зростання ролі Спеціального фонду у фінансуванні різних сфер, що може бути пов'язано з активним залученням міжнародної допомоги та впровадженням цільових програм. Місцеві бюджети, незважаючи на складні економічні умови, демонструють тенденцію до зростання доходів та видатків. Це свідчить про ефективність реформи децентралізації та здатність місцевих органів влади адаптуватися до нових викликів.

Однак, дослідження виявляє і ряд проблемних аспектів у управлінні бюджетними фондами. Зокрема, зростання бюджетного дефіциту та державного боргу створює ризики для довгострокової фінансової стабільності країни. Виникає необхідність пошуку оптимального балансу між забезпеченням поточних потреб, особливо в сфері оборони, та збереженням фінансування важливих соціально-економічних програм. Для вирішення виявлених проблем необхідно впроваджувати комплексний підхід до управління бюджетними фондами. Це включає вдосконалення системи стратегічного планування бюджету, посилення механізмів контролю за використанням коштів, оптимізацію структури видатків та розробку довгострокової стратегії управління державним боргом. Особливу увагу слід приділити зміцненню фінансової автономії місцевих бюджетів та розвитку їх власної доходної бази. Лише за таких умов Україна зможе побудувати стійку та ефективну систему управління публічними фінансами, здатну відповідати на виклики сьогодення та забезпечувати сталий розвиток країни у майбутньому.

Література

1. Ананьєва Є.А. Фінансово-правова основа діяльності об'єднаних територіальних громад. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2020. Випуск 4(48). С. 54–58. DOI [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4\(48\).232693](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4(48).232693)
2. Бліщук, К. (2022). Управління місцевими фінансами в умовах воєнного часу: проблеми та можливості для їх вирішення. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-67>
3. Волкова В.В., Волкова Н.І. Організаційно-економічні засади розвитку місцевих бюджетів в умовах реформування місцевого самоврядування (на прикладі Вінницької міської територіальної громади). *Економіка і організація управління*. 2021. № 4(44). С. 258–167. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.14>
4. Дяченко С. А. Аналіз розвитку інституту місцевих бюджетів в Україні: тенденції та прогнози. Інвестиції: практика та досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 63–69. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.8.63
5. Катан Л.І., Качула С.В., Демчук Н.І., Павлова Д.К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.3.3>
6. Ключан В.В., Мірошник В.О., Надточий К.П. Особливості об'єднання територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 142–147. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.1.142>
7. Кузьмак О.М. Світовий досвід формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів в умовах децентралізації. *Економічний форум*. 2021. № 2. С. 135–14.1 DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-2-17>
8. Бюджетна система України. *Open Budget - Державний веб-портал бюджету для громадян*. URL: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/structure?type=tree> (дата звернення: 01.08.2024).
9. Портал «Бюджет для громадян». *Open Budget - Державний веб-портал бюджету для громадян*. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 01.08.2024).
10. Богдан Т. Траєкторія доходів бюджету під час війни. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/24/703550/> (дата звернення: 02.08.2024).

11. Онищук І. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. *Всеукраїнська Асоціація ОТГ*. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhativ-za-2023-rik/> (дата звернення: 02.08.2024).

References

1. Ananyeva Ye.A. (2020) Finansovo-pravova osnova diyalnosti obyednanyh trytorialnyh gromad [The financial and legal basis of the activities of united territorial communities]. *Visnyk NTUU "KPI". Politologiya. Sotsiologiya. Pravo. – Bulletin of NTUU "KPI". Politology. Sociology. Right*, 4(48), 54–58. DOI [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4\(48\).232693](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2020.4(48).232693) (in Ukrainian)
2. Blishchuk, K. (2022). Management of local finances in wartime conditions: problems and opportunities for their solution. *Ekonomika ta suspilstvo*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-67> (in Ukrainian)
3. Volkova V.V., Volkova N.I. (2021) Organizatsiyno-ekonomichni zasady rozvytku mistsevyh budzetiv v umovah reformuvannya mistsevogo samovyaduvannya (na prykladi Vinnytskoyi miskoyi terytorialnoyi gromady) [Organizational and economic principles of the development of local budgets in the conditions of local self-government reform (on the example of the Vinnytsia city-territorial community)]. *Ekonomika i organizatsiya upravlinnya. – Economics and management organization*, 4(44), 258–167. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.4.14> (in Ukrainian)
4. Diachenko, S. (2021), “Analysis of the development of the institute of local budgets in Ukraine: trends and forecasts”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 63–69. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.8.63](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.8.63) (in Ukrainian)
5. Katan L., Kachula S., Demchuk N., Pavlova D. (2020) Formuvannya mistsevyh budzetiv v umovah reformuvannya suspilnyh finansiv Ukrainy. [Local budgets formation in the conditions of reforming public finance of Ukraine]. *Agrosvit – Agroworld*, 3, 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.3.3> (in Ukrainian)
6. Klochan V., Miroshnyk V., Nadochiy K. (2020) Osoblyvosti obyednannya terytorialnyh gromad v Ukraini [Features of association of territorial communities in Ukraine]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid. – Investments: practice and experience*, 1, 142–147. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.1.142> (in Ukrainian)
7. Kuzmak O.M. (2021) Svitovyy dosvid formuvannya budzetnogo potentsialu mustsevyh finansiv v umovah detsentralizatsiyi [The world experience of forming the budget potential of local finances in conditions of decentralization]. *Ekonomichyy forum. – Economic forum*, 2, 135–141. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-2-17> (in Ukrainian)
8. Byudzhetna sy`stema Ukrainy`. Open Budget - Derzhavny`j veb-portal byudzhetu dlya gromadyan. URL: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/structure?type=tree>
9. Portal «Byudzhety dlya gromadyan». Open Budget - Derzhavny`j veb-portal byudzhetu dlya gromadyan. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
10. Bogdan T. The trajectory of budget revenues during the war. *Ekonomichna pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/24/703550/>
11. Ony`shuk I. Analysis of local budgets for 2023. *Vseukrayins`ka Asociaciya OTG*. URL: <https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhativ-za-2023-rik/>